

raspona, koje nose snažni stubovi. Uz crkvu sačuvan je i romanički Kreuzgang. Iz Millstatta krenuli smo za Gurk, gdje nas je dočekao pokrajinski konzervator Koruške. U njegovoj pratnji razgledali smo golemu romaničku crkvu u Gurku. Tom objektu se s punim pravom posvećuje veoma mnogo pažnje. Za pokrov je naručen specijalni škripljac. Nedavno je u radionici Saveznog ureda u Beču izvršen kompletan zahvat na drvenom baroknom glavnom oltaru. Kripta sa sačuvanim freskama pripada među najljepše romaničke kriptе. U zvoniku izvršen je zahvat na restauraciji gotičkih fresaka, koje, poput onih u Kremsu karakteriziraju plastični, od pečene zemlje izvedeni detalji. U Friesachu smo razgledali ruševine burga, a u sačuvanim prostorijama nalaze se srednjovjekovne freske, koje su djelimično restaurirane. Impozantne su prostoriје branič-kule golemih dimenzija. Navečer smo stigli u St. Veit gdje smo prenoćili.

28. VI. — Magdalensberg — arheološke iskopine keltsko-rimskog rudarskog naselja sa metalurškim pećima, kovnicama, hramovima, javnim zgradama i ostalim objektima. Radovi su svake sezone u toku, a vodi ih dr. Rudolf Egger, koji nas je tamo dočekao i rastumačio nam značaj nalaza. Konzerviran je keltski hram. Poput zaštite u Teurniji i ovdje se na postojeće originalne zidove nadovezalo novima. Novi zidovi izvedeni su čak u istoj fakturi samo su odijeljeni od starih pojasom ružičaste žbuke. Na radilištu vidjeli smo tehnička pomagala kao vagonete, transportere i t. d. Iz Mag-

dalensburga krenuli smo na veliki gotički proštениčki objekat **Marie Saal**. Tu nas je ponovo dočekao pokrajinski konzervator Koruške. Uz neke druge radove izvršena je rekonstrukcija i restauracija glavnoga oltara, koji je iz svojeg neogotičkog stanja vraćen u originalno barokno. U dolini ispod Marie Saal razgledali smo dvostruki **vojvodski prijesto**. Nastavivši put preko **Klagenfurta**, gdje nam je u njegovoj blizini pokrajinski konzervator pokazao jedan gotički sakralni objekat, a potom se od nas oprostio, krenuli smo na **Wörthersee** gdje smo posjetili crkvu Marie Wörth. U malenoj crkvi vidjeli smo romaničke freske. U adaptiranim ruševinama zamka **Landskrona**, pretvorenog u restoran ručali smo, a zatim smo krenuli za **Villach**. U Villachu smo pogledali gotičku župnu crkvu, a potom krenuli na kolodvor. Na kolodvoru se od nas oprostila dr. Erika Doberer i Heinrich Schabel inspektor i šofer Saveznog ureda zaželivši nam sretan povratak u domovinu.

Tokom cijeloga puta austrijski kolege ukazivali su nam veliku pažnju i nastojali da nam boravak u njihovoj zemlji bude što ugodniji. U razmjerno kratko vrijeme obišli smo mnogo lokaliteta i spomenika što je bilo izvedivo budući da Savezni ured posjeduje vlastita kola. Zbog ovako velikog programa nismo imali vremena praviti detaljne bilješke, pa čak ni fotografirati interesantne detalje, no taj manjak nadoknađen nam je darivanjem publikacija i prospekata.

Branko Lučić

Publikacije naših ustanova — radovi naših kolega

LELJA DOBRONIĆ, ZAGREBAČKI GRADITELJ JANKO JAMBRIŠAK

Izdanje Muzeja grada Zagreba, Zagreb 1959.

Bila je sretna zamisao »Muzeja grada Zagreba« i dr. Lelje Dobronić, što je upravo povodom 100-godišnjice početnog djelovanja zagrebačkog graditelja Janka Jambrišaka izdana mala, ali solidno izrađena monografija o tom zaboravljenom našem graditelju i javnom radniku.

Autorica knjižice dr. Lelja Dobronić razdijelila je djelce u nekoliko poglavlja. U prvome pod duhovitim naslovom »Jambrišakove ulice« ustanovljuje da: »... ima nekoliko ulica u Zagrebu, koje se mogu smatrati Jambrišakovima, ne možda po tome, što bi nosile njegovo ime (jer takove ulice nema), već po tome, što je Jambrišak

u tolikoj mjeri sudjelovao kod njihove izgradnje, da im njegove gradnje daju osnovnu intonaciju. A time Jambrišak ulazi i u historiju urbanističkog razvoja zagreba.« Tu nastavlja dalje da se: »Među zagrebačkim ulicama po broju Jambrišakovih građevina ističu... Preradovićeve, Braće Kavurića, N'kole Tesle, raskršće na sjevernoj strani Zrinjevca i Kačićeva ulica uz neke druge.«

Sve njegove zgrade karakterizira jedna stanovitost ozbiljnost, gradj pretežno u klasicističkom stilu, primjenjujući uz to od historijskih stilova isključivo renesansu. Njegov stil dolazi možda maksimalno do

izražaja na Zrinjevcu 15, gdje se danas nalazi kavana »Splendid«, dok i ostale građevine nose naznačene stilske karakteristike. U drugome poglavlju »Jambrišak u starijim dijelovima grada« dr. Dobronić ustanovljuje da Jambrišak mnogo pregrađuje i dograđuje, vršeći naročito velike i značajne adaptacije u Dugoj ulici. Osim u središtu Zagreba gradi Jambrišak i »na ladanju«, te je u ovome slučaju Jambrišak shvaćao svoj zadatak sasvim drugačije imajući: »Glavni obzir prema pejzažu.« Autorica ustanovljuje da je dosad: «... poznato pet Jambrišakovih ladanjskih objekata, od kojih četiri imaju karakter vila: Okrugljak nad Mihaljevcem, ljetnikovac (nekad milosrdne braće) na Jelenovcu (broj 45), Nad lipom 7 (nekad vila Muhić), njegova (Jambrišakova vila u Donjem Bukovcu) danas Bukovačka cesta 102 i izvan Zagreba zgrade Jamničke kiselice kod Pisarovine. »Među tim objektima dominantno mjesto svakako zauzima Okrugljak. Međutim Jambrišak: »... nije graditelj samo građanskih »palača« i ljetnikovaca. On jednako d'že kuće ekonomski slabijih svojih sugrađana po tadašnjoj periferiji grada.« Izgradio je mnoge objekte u Radničkom Dolu, Vrhovcu, Selskoj cesti i drugdje, te je upravo »... takvim radom, neefektnim i nezahvalnim za projektanta zrinjevačkih palača, stekao... simpatije najširih slojeva zagrebačkog stanovništva.«

Pošto nas je autorica detaljno upoznala s građevinskim radom Jambrišakovim, prelazi u posljednjem poglavlju na njegov život, iznoseći uz ostalo i ove podatke: Jambrišak se rodio 2. IV. 1834. u Karlovcu, o njegovom školovanju je slabo šta poznato, možda je učio u Grazu, svakako ga od 1857. nalazimo u Zagrebu, a od godine 1859. je

član građevinskog zagrebačkog ceha i od te godine počinje i njegovo »građevinsko djelovanje.« Uz svestranu i mnogostranu građevinsku djelatnost ističe se Jambrišak i kao javni i politički radnik.

Pristaša je »obzoraša«, pa mu ta njegova politička pripadnost u vrijeme Khuenovo dosta otežava njegovo poslovanje. Promatrajući njegov rad autorica je s pravom došla do zaključka, da ga je najzgodnije: »... podijeliti u tri faze na temelju društvenih i političkih prilika vremena, u kojem je živio. U tom bi slučaju prva faza njegova rada bila od 1859. do 1872., to jest od godine, kad je primljen za cehovskog majstora do ukinuća cehova. Drugu fazu (najplodniju) sačinjavala bi njegova, ničim nevezana, graditeljska djelatnost u vrijeme banovanja Raucha i Mažuranića od 1873. do 1883. Treća faza, u kojoj je Jambrišakov politički stav nepoćudan vlasti i kad počinje u našoj arhitekturi sve više dominirati visoko kvalificirani arhitekti i inženjeri, što Jambrišak nije bio, obuhvaća razdoblje od nastupa Khuena 1883. do Jambrišakove smrti 1892.«

Povodom njegove smrti izašao je nekrolog u »Obzoru«, u kome čitamo da »S njim pada u grob neustrašivi hrvatski rodoljub, značajan muž, uzorni poštenjak, čovjek uman i dobar...« Umro je u proljeće godine 1892. u svojoj 56. godini.

Na kraju je autorica donijela popis Jambrišakovih radova, završujući svoju veoma uspjelu monografiju s kratkim njemačkim resumeom.

Čitav tekst popraćen je vrlo dobrim fotografskim snimcima važnijih i značajnijih građevinskih objekata, koje je izradio Vladimir Guteša.

Miroslava Despot

BULETIN INSTITUTA ZA LIKOVNE UMJETNOSTI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

Taj časopis je veoma zanimljiv, osobito za muzejske i konzervatorske radnike Hrvatske, jer donosi u svakom broju mnogo radova naših kolega, tako da su stranice Buletina upravo kao neka znatna dopuna našem VIJESTIMA, a struktura uređivanja tog časopisa je takva, da naš rad na poseban način sistematizira i uklapa u likovno-kulturni život Hrvatske.

Konzervatorske teme obuhvaćene su u jednom broju (VI, 2) rubrikom **arheologija**.

Vanda Ekl prikazala je ruševine Dvigrada i dijelove starog namještaja iz bazilike tog napuštenog istarskog grada, koji su sačuvani u Kanfanaru. Fisković je izvijestio o izvanrednim otkrićima u splitskoj katedrali, gdje je prigodom restauriranja Boninovog oltara sv. Dujma nađen ispod menze mramoran starokršćanski sarkofag s prizorom »dobrog pastira«, izrađen početkom 4. st. n. e. a s natpisom iz početka 13. st., koji se odnosi na tijelo sv. Duje pohra-